

MOŽNOSTI ANALÝZY DEMOGRAFICKÉHO CHOVÁNÍ CIZINCŮ V ČR Z BĚŽNÉ EVIDENCE A JEJÍ VÝSLEDKY

Terezie Štyglerová – Michaela Němečková

Abstrakt:

Příspěvek seznamuje s datovou základnou o počtu a skladbě cizinců a o počtu demografických událostí cizinců, kterou má k dispozici ČSÚ, a předkládá výsledky analýzy reprodukčního chování cizinců z dostupných dat. Zaměřuje se především na plodnost, věnuje se ale i úmrtnosti a sňatečnosti. Demografické chování cizinců, resp. možnost jeho analýzy je hodnoceno z hlediska státního občanství a země narození.

Klíčová slova: cizinci, reprodukční chování, plodnost cizinců, Česká republika

Úvod

S rostoucím počtem cizinců v ČR stoupá potřeba a poptávka po detailnějších údajích o jejich demografickém chování. Úroveň reprodukčních procesů bývá u cizinců více či méně odlišná od většinové populace a kritérium cizího původu či příslušnosti je žádoucí uvažovat i při tvorbě populačních projekcí resp. jejich předpokladů. Je ale analýza reprodukčního chování cizinců v ČR možná vzhledem k dostupnosti patřičně podrobných, kompatibilních a kvalitních údajů?

Pro (z)hodnocení úrovně (alespoň některých) reprodukčních procesů cizinců pobývajících v ČR lze využít údaje zjištěné při sčítání lidu a údaje zjišťované a využívané pro každoroční demografickou statistiku. Výsledky sčítání mají výhodu o něco širší palety zjišťovaných charakteristik souvisejících se statutem „cizince“ – vedle státního občanství a země narození lze data třídit také například dle národnosti, tj. vlastního sebeurčení příslušnosti k určité skupině „cizinců“. Možnosti analýzy reprodukčních procesů z dat sčítání jsou však prakticky omezeny na plodnost, popř. na nepřímé hodnocení dalších demografických procesů na základě zjištěné struktury cizinců podle rodinného stavu. Limitujícím faktorem je i to, že jde o data k jednomu danému okamžiku a data primárně retrospektivního charakteru.

V datech z každoroční demografické statistiky České republiky lze uplatňovat pouze dva pohledy na „cizince“. Prvním je pohled na cizince jako na osobu, která nemá státní občanství ČR. Zde je však možné uvažovat pouze se stavem platným k datu zjišťování, resp. roku zjišťování, neboť nelze zohlednit případné nabytí státního občanství ČR. Proto je v příspěvku uplatňován i druhý pohled, kdy se za cizince považuje osoba, která se narodila v jiné zemi než ČR. Stát narození je charakteristika v čase neměnná.

Ve statistických hlášeních Českého statistického úřadu (ČSÚ) řady Obyv je státní občanství nositele události sledováno od roku 1995. Stát narození byl do demografických zjišťování o narozených a zemřelých přidán poprvé roku 2012 na základě v té době připravovaného nařízení Evropského parlamentu a Rady. Stav obyvatelstva však ČSÚ bilancuje pouze v úhrnu, resp. pouze

v rozlišení dle pohlaví a věku (a rodinného stavu). Data o počtech obyvatel-cizinců pro výpočet intenzitních ukazatelů demografického chování cizinců je tak nutno brát z jiných dostupných zdrojů. Ty však mají vlastní omezení a „neduhy“ a problémem je i ne úplná kompatibilita a provázanost s demografickou statistikou vytvářenou ČSÚ.

Cílem příspěvku je zhodnocení možností analýzy reprodukčního chování cizinců majících registrovaný pobyt v ČR a její nejzásadnější výsledky pro období let 2012–2015. Kromě běžně zveřejňovaných absolutních počtů o demografických událostech cizinců se věnuje také intenzitním ukazatelům plodnosti, úmrtnosti a sňatečnosti.

Data

Příspěvek se věnuje období let 2012–2015, kdy bylo u některých událostí (narození a zemřelí) dostupné třídění nejen dle státního občanství, ale i státu narození. Dalším důvodem tohoto časového vymezení bylo, že od roku 2012, resp. 1. 7. 2012, má ČSÚ (oddělení demografické statistiky) pro vytváření dat demografické statistiky k dispozici stavy cizinců z Cizineckého informačního systému (CIS), které jsou z hlediska definice kompatibilní s cizinci zahrnutými do statistik narozených, zemřelých, sňatků a rozvodů. Ze statistických důvodů (eliminace náhodných výkyvů) bylo zpravidla hodnoceno celé sledované období úhrnem, v případě skupin jednotlivých státních občanů byly sledovány jen ty v ČR nejčetnější (Slováci, Ukrajinci, Vietnamci, Rusové, Poláci, Němci).

Data o demografických událostech (a jejich strukturách) vychází ze statistických hlášení ČSÚ. Zpravodajskými jednotkami jsou matriční úřady (u narozených, zemřelých a sňatků) a Ministerstvo spravedlnosti, resp. soudy (u rozvodů). V případě narozených je od roku 2002 na hlášení uváděno pouze státní občanství rodičů, nikoli přímo narozeného dítěte. Při statistickém zpracování ČSÚ státní občanství dítěte „odvozuje“, a to tak, že české státní občanství je přiřazeno všem dětem, které mají alespoň jednoho z rodičů českého státního občana. Tento mechanismus je v souladu se zákonem o nabytí státního občanství. V ostatních případech je státní občanství dítěte shodné s matkou. Také údaje o státním občanství obou rodičů jsou pro datovou analýzu dostupné od roku 2012.

Počty cizinců, kteří mají registrovaný pobyt v ČR, ČSÚ přebírá z Cizineckého informačního systému, který spravuje Ministerstvo vnitra ČR. ČSÚ má k dispozici reálně dokonce dvě datové sady, které se od sebe částečně liší, a to okruhem zahrnovaných osob a zejména termínem generování a přebírání dat:

- Stavy z CIS pro demografickou statistiku – stavy k 1. dni daného měsíce, primárně sloužící pro vytváření statistiky stěhování cizinců, zahrnují cizince s vízy nad 90 dnů, s povolením k dlouhodobému pobytu a občany EU s přechodným pobytem a azylanty, dostupné od 1. 7. 2012 (k dispozici jsou tak přímo střední stavy k 1. 7.). „Nevýhodou“ těchto dat je to, že jsou ČSÚ předávána pouhých 10 dnů od referenčního data, v pozdějším období tedy může dojít k jejich aktualizaci vyplývající z administrativních postupů evidence cizinců.
- Stavy z CIS pro statistiku cizinců – stavy k 31. 12., dostupné s několikaměsíčním odstupem od skončení roku, generované dle definice obvyklého pobytu (cizinci s délkou pobytu 1 rok a více). Data jsou však v časové řadě nekompatibilní z pohledu (ne)zahrnutí azylantů.
- Zvláštní skupinou jsou ještě data o stavech cizinců poskytovaná Eurostatu z dat CIS dle nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 862/2007 o statistice Společenství v oblasti

migrace a mezinárodní ochrany (dále i „migrační nařízení“), které představují kromě údajů o složení populace cizinců podle státního občanství také její skladbu dle státu narození (a pohlaví a věkových skupin). Toto třídění cizinců se v žádném výstupu ČSÚ nezveřejňuje a nebylo ani definovaným výstupem ze sčítání lidu, domů a bytů (SLDB)¹.

Jako zdroj údajů o cizincích lze použít také data sčítání lidu, které se však váží k přesnému datu 26. 3. 2011.

Tabulka 1: Počty cizinců dle státního občanství a země narození ze SLDB 2011 a dat pro migrační nařízení

Státní občanství	SLDB 2011 (Obvyklý pobyt v ČR)	Migrační nařízení (31. 12. 2011)	Stát narození	SLDB 2011 (Obvyklý pobyt v ČR)	Migrační nařízení (31. 12. 2011)
Cizí země	452 tis.	423 tis.	Cizí země	695 tis.	391 tis.
Slovensko	82 tis.	81 tis.	Slovensko	290 tis.	76 tis.
Ukrajina	116 tis.	117 tis.	Ukrajina	138 tis.	110 tis.
Vietnam	53 tis.	58 tis.	Vietnam	52 tis.	48 tis.
Rusko	32 tis.	29 tis.	Rusko	36 tis.	29 tis.
Polsko	17 tis.	19 tis.	Polsko	26 tis.	18 tis.
Německo	15 tis.	16 tis.	Německo	17 tis.	13 tis.

Pozn.: Počty zahrnují jen osoby se zjištěným státním občanstvím/zemí narození.

Zdroj: ČSÚ.

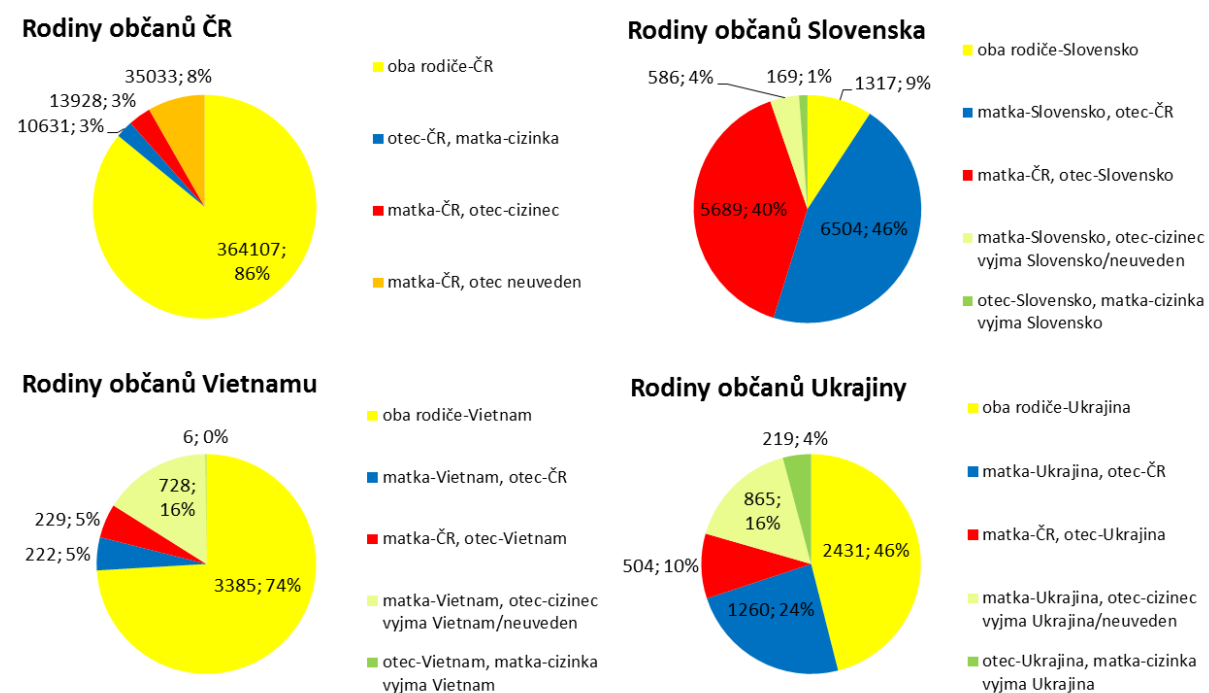
Narození

V publikacích demografické statistiky bývají narození primárně třídění dle státního občanství dítěte (odvozeného dle výše popsaného mechanismu). Během sledovaného období let 2012–2015 bylo takto české státní občanství přiřazeno 423,7 tis. narozených (83 % celkového počtu). U cca 25 tisíců dětí byl ale jedním z rodičů cizí státní občan (u 14 tis. narozených otec, u 11 tis. matka).

Zajímavý se ukázal pohled na strukturu rodičů podle státního občanství v případě jednotlivých skupin cizinců. Děti narozené v rodinách státních občanů Vietnamu měly (stejně jako české děti) rodiče převážně homogenního státního občanství: tři čtvrtiny mělo oba rodiče občany Vietnamu, 10 % jednoho s občanstvím Vietnamu a druhého s občanstvím ČR (z poloviny šlo o matku/otce). Struktura rodin občanů Slovenska však byla odlišná: u většiny rodičů se státní občanství lišilo (v 86 % jeden občan ČR a jeden občan SR). Poměrně heterogenní byla také skupina narozených s rodičem-občanem Ukrajiny: necelá polovina měla oba rodiče Ukrajince, jedna čtvrtina dětí české občanství po otci (matka Ukrajinka) a jedna desetina po matce (otec Ukrajinec).

¹ Údaje pro plnění nařízení se kompilují tak, že je ČSÚ z CIS poskytnut údaj o státu narození cizinců registrovaných v ČR, a za občany ČR se až na výjimky přijme předpoklad, že mají stát narození ČR. Není tak zachycena případná cizí země narození u občanů, kteří nabyli státní občanství ČR.

Obrázek 1: Narození podle státního občanství rodičů, 2012–2015

Zdroj: ČSÚ, databáze narozených.

Pokud bychom tedy při studiu plodnosti cizinek uvažovali pouze narozené děti s cizím státním občanstvím, intenzita plodnosti bude ovlivněna mechanismem přiřazování státního občanství dítěti dle občanství jeho rodičů, kdy ne vždy platí, že státní občanství dítěte a matky se shoduje. Pro studium reprodukce – plodnosti cizinců je tak vhodnější vycházet ze státního občanství matky (nikoli dítěte).

Druhým přístupem je využití státu narození matky, jakožto určujícího faktoru pro zařazení mezi cizince. Tento přístup generuje ještě vyšší počty narozených dětí: celkem bylo v letech 2012–2015 zaznamenáno 24,4 tisíc narozených matek s cizím státním občanstvím a 27,6 tisíce narozených matek s cizím státem narození (oproti 13,8 tis. narozených s odvozeným českým občanstvím). Největší rozdíly byly u Slovenska, naopak relativně nejmenší u Vietnamu.

Tabulka 2: Narození podle státního občanství a státu narození, 2012–2015

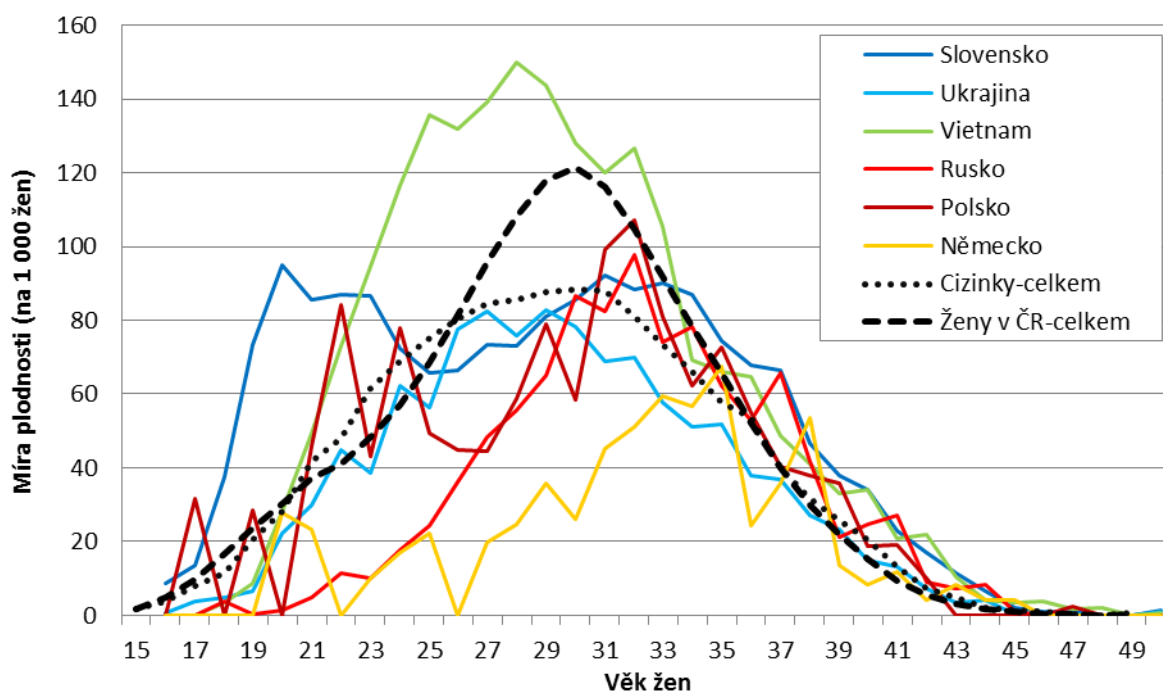
Země	Státní občanství dítěte	Státní občanství matky	Stát narození matky
Celkem	437 486	437 486	437 486
ČR	423 699	413 068	409 848
Cizí	13 787	24 418	27 638
– podíl na celku	3,2 %	5,6 %	6,3 %
Z toho: Slovensko	1 903	8 407	10 493
Ukrajina	3 296	4 556	4 866
Vietnam	4 113	4 335	4 414
Rusko	892	1 367	1 505
Polsko	193	610	627
Mongolsko	558	606	613

Zdroj: ČSÚ, databáze narozených.

Plodnost

Použijeme-li pro výpočet intenzitního ukazatele – úhrnné plodnosti cizinek v období 2012–2015 – data o počtu živě narozených ženám s cizím státním občanstvím a počet cizinek dle dat z CIS, plodnost žen-cizinek se ukazuje o něco nižší (1,36 z dat CIS pro demografickou statistiku a 1,32 z dat CIS pro statistiku cizinců) než v úhrnu za všechny ženy-obyvatelky ČR (1,50). Nižší plodnost oproti celé domácí populaci však neplatila pro všechny nejčtenější skupiny žen-cizinek. Výsledky vypovídaly o vyšší plodnosti žen s vietnamským (2,0 dítěte) a slovenským (1,7 dítěte) státním občanstvím. V případě Vietnamek se jednalo o plodnost na úrovni hranice prosté reprodukce a odpovídající dostupným údajům o úrovni plodnosti ve Vietnamu². Plodnost Slovenek je v ČR (zřejmě) vyšší než v jejich domácí zemi, kde se pohybuje okolo 1,4 dítěte připadajícího na jednu ženu reprodukčního věku. Plodnost Ukrajinek a Rusek je u nás naopak nižší a koresponduje s jejich známým, převážně pracovním charakterem migrace. Totéž, resp. v ještě vyšší míře platilo i pro Němky. Ty se vyznačují i vyšším průměrným věkem při narození dítěte, stejně jako Rusky. Průměrný věk Slovenek při narození dítěte byl ve sledovaném období naopak o více než 1,5 roku nižší než všech žen ČR, v případě Vietnamek šlo o věk nižší o cca 1 rok. Věkově specifické profily však byly i při uvažování 4letého období u jednotlivých skupin žen-cizinek poměrně rozkolísané.

Obrázek 2: Plodnost žen podle státního občanství a věku, 2012–2015

Zdroj: Vlastní výpočty z dat ČSÚ a CIS pro demografickou statistiku.

² http://www.gso.gov.vn/default_en.aspx?tabid=467&idmid=3&ItemID=12913

Tabulka 3: Plodnost žen podle státního občanství a státu narození, 2012–2015

Státní občanství/ Stát narození	Úhrnná plodnost podle státního občanství		Úhrnná plodnost podle státu narození*	Plodnost „doma“	Průměrný věk matek	
	Stavy z CIS pro demografickou statistiku	Stavy z CIS pro statistiku cizinců	Stavy z migračního nařízení		Stavy z CIS pro demografickou statistiku	Stavy z migračního nařízení*
Slovensko	1,75	1,71	2,22	1,37 (2014)	28,3	28,7
Ukrajina	1,14	1,14	1,14	1,50 (2014)	29,1	29,0
Vietnam	1,98	1,99	2,06	1,99 (2011p)	29,0	28,5
Rusko	1,02	0,97	1,08	1,78 (2015)	31,8	31,5
Polsko	1,29	1,29	1,35	1,32 (2014)	29,2	29,1
Německo	0,65	0,63	1,15	1,47 (2014)	31,7	30,3
Cizí celkem	1,36	1,32	1,55	-	29,8	29,6
Celkem	1,50	1,50	1,48	-	29,9	29,8

* Vzhledem k nedostupnosti údaje o struktuře populace podle státu narození pro rok 2015 se vypočtené údaje týkají období 2012–2014. Údaje navíc vycházejí z výpočtů za pětileté věkové skupiny.

Zdroj: Vlastní výpočty z dat ČSÚ a CIS.

Údaje o úhrnné plodnosti žen narozených v jiné zemi než ČR za použití stavů připravených pro migrační nařízení vycházely vyšší (cca 1,55 dítěte na jednu ženu) než při uvažování žen s cizím státním občanstvím (díky podstatně nižšímu jmenovateli). Výrazně vyšší než při definování pomocí státního občanství vycházela plodnost žen narozených na Slovensku (cca 2,2 dítěte), zatímco plodnost žen vietnamského původu v zásadě u obou třídění korespondovala. Důvodem je skutečnost, že použité stavy berou v úvahu pouze osoby s aktuálním statutem cizince. Osoby, které se narodily mimo ČR, měly jiné státní občanství, ale aktuálně již mají občanství české, tak ve stavech vytvořených z CIS již zahrnutý nejsou. V případě osob narozených na Slovensku, vzhledem k dlouholeté společné historii obou států, tato skupina jistě není zanedbatelná. Nevěrohodnost takto vypočtených údajů o plodnosti, resp. jejich zkreslení potvrzuje i orientační výpočet-odhad úrovně plodnosti žen narozených na Slovensku v roce 2012 za použití stavů ze sčítání 2011. Tento odhad signalizuje pro rok 2012 jejich úhrnnou plodnost okolo 1,5. O něco nižší hodnoty v této komparaci vycházejí i pro Ukrajinky a Rusky.

Zemřelí

Statistika zemřelých vedená na ČSÚ eviduje velmi nízké počty zemřelých s jiným než českým státním občanstvím: v průběhu let 2012–2015 šlo v úhrnu o 2,3 tis. osob, které představovaly 0,5 % celkového počtu zemřelých. Při použití státu narození jako kritéria pro definování cizince však byly počty zemřelých podstatně vyšší, a to až desetinásobně: 24,1 tis., tj. 5,6 % celkového počtu zemřelých. Téměř dvě třetiny těchto zemřelých mělo jako stát narození uvedeno Slovensko. Většina zemřelých, kteří se narodili v cizině, tedy měla v době úmrtí české státní občanství (u zemřelých narozených na Slovensku až 97 %). Tomuto schématu se však vymykali Vietnamci, kde podíl zemřelých narozených ve Vietnamu s českým státním občanstvím byl pouze 21 %.

Tabulka 4: Zemřelí podle státního občanství a státu narození, 2012–2015

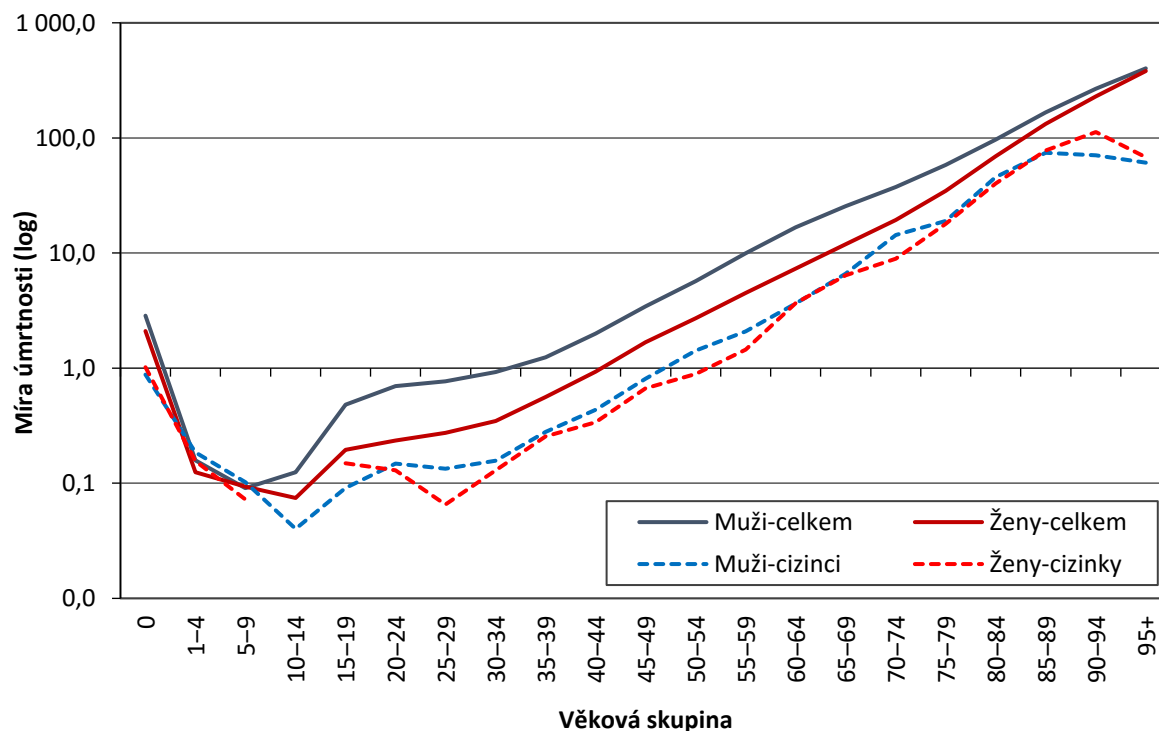
Země	Státní občanství zemřelého	Stát narození zemřelého
Celkem	434 187	434 187
ČR	431 890	410 089
Cizí	2 297	24 098
– podíl na celku	0,5 %	5,6 %
Z toho: Slovensko	451	15 220
Polsko	391	1 374
Ukrajina	339	2 504
Rusko	156	500
Německo	139	549
Vietnam	112	121

Zdroj: ČSÚ, databáze zemřelých.

Úmrtnost

Míry úmrtnosti vycházející z počtu zemřelých s cizím státním občanstvím a z počtu cizinců daného pohlaví a věku dle CIS byly nižší než pro celkovou populaci. Naděje dožití při narození za období 2012–2015 (při aplikaci čistých nevyrovnávaných pravděpodobností úmrtí) bychom u cizinců odhadovali kolem 88 let, a to jak u žen, tak u mužů. Míry úmrtnosti mužů a žen-cizinců neprojevovaly tak výraznou vzájemnou diferenciaci, jako je běžná v datech za celé obyvatelstvo ČR.

Obrázek 3: Úmrtnost podle pohlaví a věku – celkem a cizí státní občané, 2012–2015

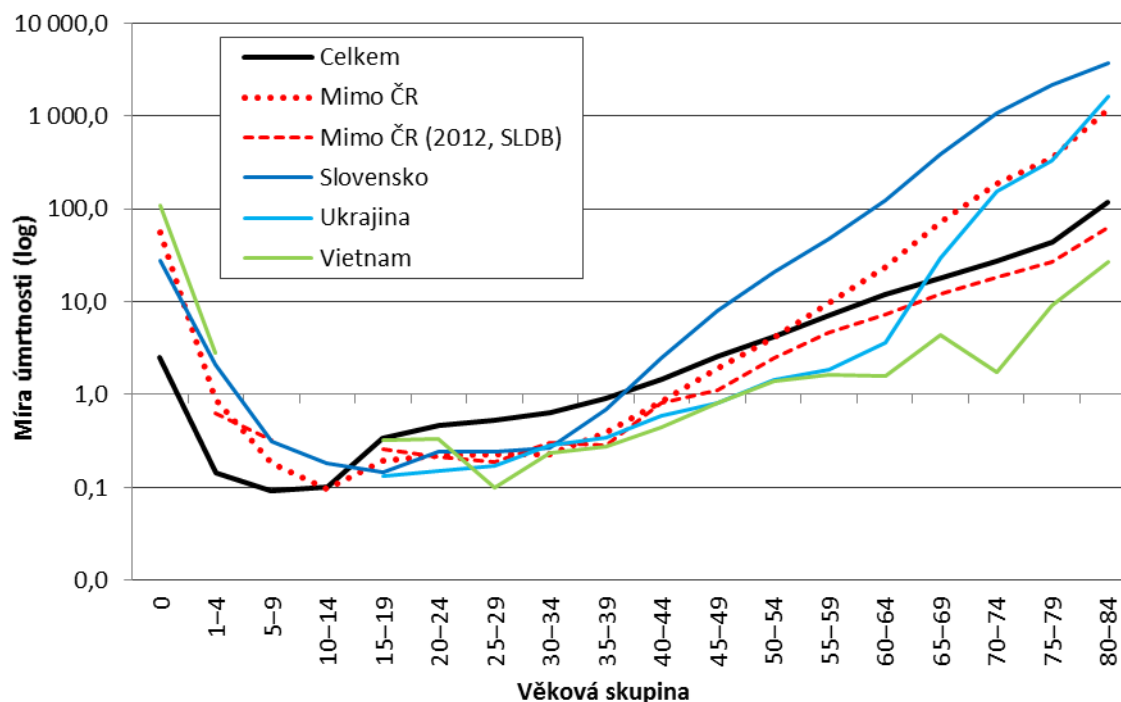

Zdroj: Vlastní výpočty z dat ČSÚ a CIS pro demografickou statistiku.

Pozn.: Míra úmrtnosti ve věku 0 počítána jako počet zemřelých ve věku 0 na 1 000 živě narozených matek daného státního občanství.

Výpočet intenzity úmrtnosti na základě státu narození prokázal neexistenci vhodné dostupné datové základny. Míry úmrtnosti založené na stavech cizinců z CIS byly nadhodnoceny (jmenovatel opomíjí osoby, které nabyly české občanství), a to minimálně s určitostí pro starší věkové skupiny. Zvlášť viditelné to bylo u osob narozených na Slovensku, kdy vypočtené míry úmrtnosti výrazně převyšovaly míry úmrtnosti celé populace již od věku 40–44 let. Na druhou stranu, míry úmrtnosti osob narozených ve Vietnamu zůstaly ve výsledku i tentokrát pod úrovní celkové úmrtnosti. Míry úmrtnosti osob s cizím státem narození byly pro srovnání odhadnuty ještě pro rok 2012 (s využitím stavů obyvatel podle státu narození při sčítání 2011) a ty opět ukazovaly na nižší míru úmrtnosti cizinců, obdobně jako třídění dle státního občanství.

Obrázek 4: Úmrtnost podle věku a státu narození, 2012–2015

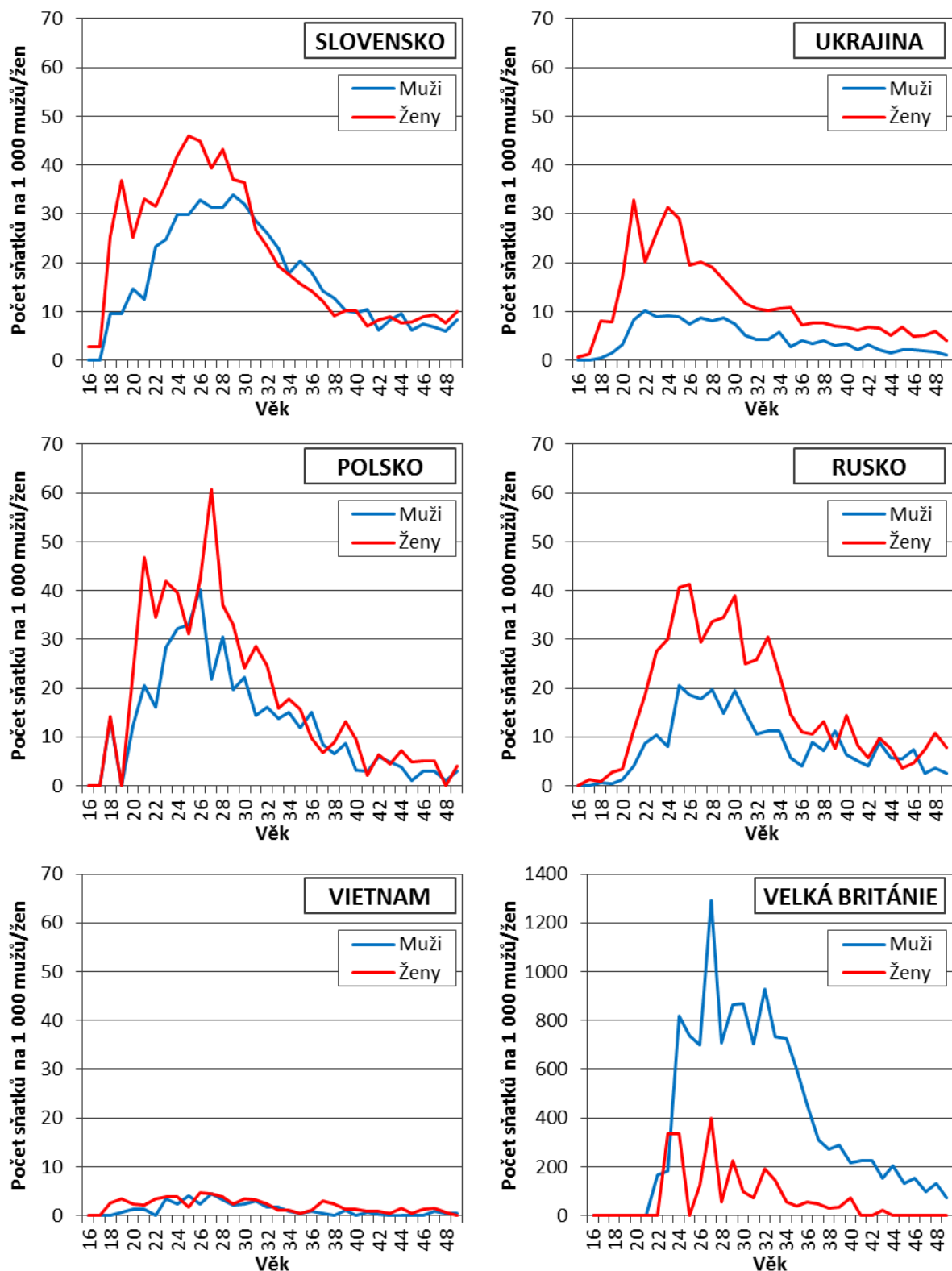
Zdroj: Vlastní výpočty z dat ČSÚ a CIS pro migrační nařízení.

Pozn.: Pro rok 2012 odhad založený na počtu zemřelých v roce 2012 (dle hlášení Obyv) a na stavech obyvatel s cizím státem narození z výsledků SLDB 2011, posunutých o jeden rok věku výše.

Sňatky a rozvody

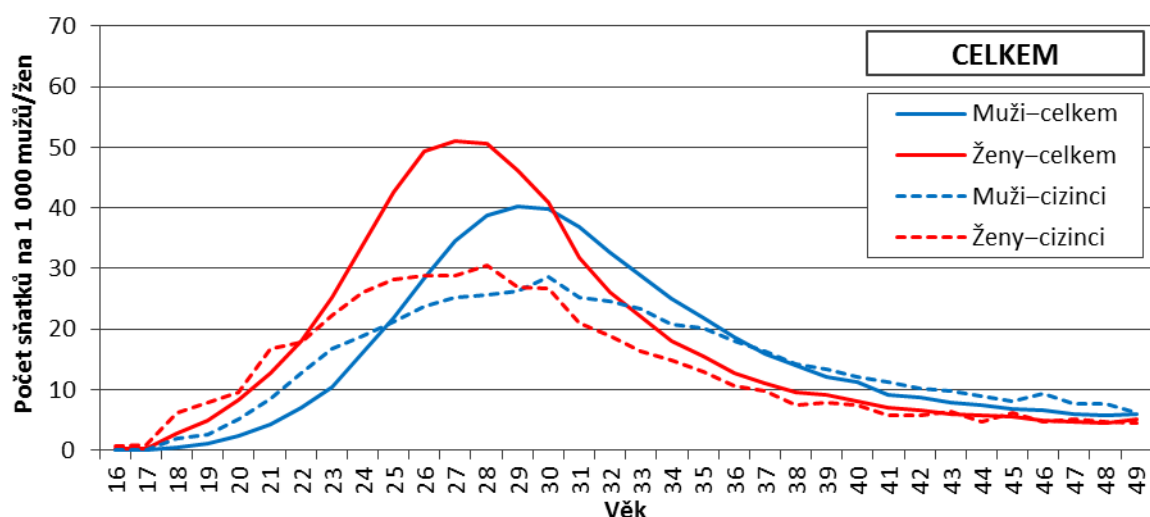
Další demografické události (sňatky a rozvody) již lze třídit pouze podle státního občanství muže/ženy. V souboru sňatků mají cizí státní občané poměrně vysoké zastoupení – až jedna desetina sňatků se týká jednoho (nebo dvou) cizinců. Během posledních čtyř let šlo o 18,8 tis. sňatků, z toho u 10,8 tis. se jednalo o sňatek ženy-občanky ČR a muže-cizince. Struktura mužů-cizinců a žen-cizinek u sňatků obyvatel ČR se podstatně lišila. U mužů byla paleta států mnohem pestřejší – 10 nejčtetnějších zahrnovalo 68 % sňatků cizinců, u žen až 83 %, a vyjma prvního bylo jiné i pořadí jednotlivých občanství. U žen byly po Slovenkách nejčastěji nevěsty občankami Ukrajiny a dále Ruska, u mužů byli po Slovácích nejčtetnější ženiši-občané Německa a Velké Británie.

Obrázek 5: Redukované míry sňatečnosti podle pohlaví, věku a státního občanství (na 1 000 osob), 2012–2015

Zdroj: Vlastní výpočty.

Obrázek 5: pokračování

Zdroj: Vlastní výpočty.

Svou roli zde má metodika zpracování hlášení, která vždy počítá s oběma snoubenci, a to i v případě, kdy jeden ze snoubenců reálně nepatří do obyvatelstva ČR (tato osoba při bilanci „získává“ adresu snoubence s registrovaným pobytem v ČR). Tato fikce a z ní vyplývající problematičnost byla zřejmá i v hodnotách redukováných měr sňatečnosti (počet sňatků na celkový počet osob všech rodinných stavů). V případě mužů-občanů Velké Británie byly redukované míry sňatečnosti neúměrně vysoké ve srovnání jak s celou populací, tak s ostatními skupinami cizinců (na vrcholu dokonce přesahovaly hodnotu 1 000 ‰). Nicméně redukováná sňatečnost cizinců byla v porovnání s celkovou populací obecně nižší, ztrácela zejména ve věcích nejvyšší sňatečnosti (kde mohl hrát roli většinou pracovní ráz migrace do ČR).

V datech o sňatcích se zvláště vydělovala statistika o státních občanech Vietnamu. Ačkoliv jde o jednu z nejpočetnějších menšin v ČR, v první desítce nejčastějších občanství se u mužů-ženichů vůbec neobjevili a u žen-nevěst-cizinek byly až na 6. místě. Možnou hypotézu o tom, že i přes vysokou plodnost zůstávají Vietnamky svobodné, však nepotvrzují data o narozených podle rodinného stavu matky – podíl dětí narozených mimo manželství byl u Vietnamek 32 %, zatímco v celé populaci ČR 46 %. Důvodem nízkého počtu sňatků občanů Vietnamu (a velmi nízké redukované sňatečnosti) je tedy spíše to, že Vietnamci uzavírají sňatek v cizině a ČSÚ data o jejich sňatku nezíská (Zvláštní matrika v Brně, která eviduje události v cizině, slouží pouze pro evidenci událostí českých občanů). To v podstatě potvrzují údaje CIS, kdy z porovnání stavů z poloviny roku 2012 a z prvního čtvrtletí roku 2016 vyplynulo, že cca u 1,0 tis. žen a 1,7 tis. mužů Vietnamského státního občanství došlo ke změně rodinného stavu ze svobodný/á na ženatý/vdaná (a počet sňatků z hlášení Obyv za toto období byl nižší než tři sta).

U rozvodů je zastoupení událostí, které se týkají cizího státního občana, mírně nižší než u sňatků. V letech 2012–2015 bylo těchto rozvodů evidováno 7,7 tis. (7,2 % z celkového počtu). Opět převažovaly smíšené páry, nejčastěji žena-Česka a muž-cizinec. Zde se již občané Vietnamu „neztratili“ – u rozvedených mužů-cizinců byli hned druzí (za Slováky), u rozvedených žen třetí (za Slovenkami a Ukrajinkami). Rozvedená manželství s cizincem měla v průměru až o 4–5 let kratší délku trvání (podle absolutních počtů rozvodů podle délky trvání manželství).

Závěr

Při výpočtech intenzitních ukazatelů demografické reprodukce cizinců se prokázala problematičnost datové základny a (částečná) nekompatibilita dat o událostech a stavech. Zatímco výsledky založené na státním občanství byly poměrně rozumné, i když vycházely z různých zdrojů, analýza vycházející z definice cizince podle státu narození v celkovém pohledu hodnověrné výsledky nepodala. Důležitou roli zde hrála struktura populace dle státu narození převzatá z dat pro migrační nařízení, která nedostatečně zohledňuje cizince, kteří nabyli českého státního občanství v průběhu života. Z tohoto důvodu jsou tak intenzitní ukazatele založené na státu narození nadhodnoceny. Počet cizinců v ČR je přitom dosud relativně nízký pro relevantní/správně vypovídající demografickou analýzu, zvláště pro jednotlivá státní občanství.

Z aktuálně možných výsledků vyplývá, že reprodukční chování cizinců v ČR je obecně nižší intenzity než u celkové populace. Jako velmi specifická skupina se profilují Vietnamci – mají ve srovnání s celou populací ČR, ale i dalšími (četněji zastoupenými) skupinami cizinců pobývajících v ČR vysokou úroveň plodnosti (kolem 2 dětí/ženu) a nižší intenzitu úmrtnosti. Výsledky o intenzitě jejich přirozené měny lze přitom považovat za nejreálnější, neboť díky menší míře nabývání českého státního občanství jsou v datech zachyceni více konzistentně (jak na straně událostí, tak ve stavech) a jejich reprodukce navíc často probíhá v rámci komunity.

Literatura

Pospíšilová, A. 2006. Reprodukční chování imigrantů v České republice. *Demografický informační portál*. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku=&artclID=277.

Kačerová, E. 2011. Cizinci v České republice. *Demografický informační portál*. Dostupné z: http://www.demografie.info/?cz_detail_clanku=&artclID=777.

Plodnost žen – SLDB 2011. 2014. Praha: ČSÚ.

Vývoj obyvatelstva České republiky v roce 2012...2014. 2013...2015. Praha: ČSÚ.

Cizinci v České republice 2012...2014. 2013...2015. Praha: ČSÚ.

Zdroje dat

Český statistický úřad: databáze demografických událostí, stavy cizinců z Ředitelství cizinecké policie k 1. 7. 2012, 1. 7. 2013, 1. 7. 2014, 1. 7. 2015.

Eurostat (databáze). Dostupné z: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>.

Summary

The article evaluated the possibilities of the analysis of the reproduction behavior of foreigners legally residing in the Czech Republic in 2012-2015. Two perspectives on foreigners were considered: from the view of their citizenship and from the view of their country of birth. Due to statistical reasons, only most frequent groups of foreigners were included into analysis by individual citizenship/country of birth (Slovaks, Ukrainians, Vietnamese, Russians, Poles and Germans). Input data came from the vital event statistics and from the administrative data source on foreigners (Alien Information System administered by Directorate of Alien Police); and in the case of population stocks by country of birth data compiled for the Regulation No. 862/2007 were used. Except of commonly published data on demographic events of foreigners (by their citizenship) intensity of fertility, mortality and nuptiality were examined and results were

discussed. Results of the calculation of the overall fertility/mortality/nuptiality rates revealed partial problematic nature of data sources, mainly in the sense of not full compatibility of vital statistics with foreign population stock data. From the view of analysis by country of birth the problem was even bigger since the individual stocks (by country of birth) were to some extent underestimated by persons who acquired citizenship of the Czech Republic during life. This was apparent from the comparison with the 2011 Census data and concerned mainly the inhabitants of Slovak origin (arising from the history of common state). Thus, however the concept of foreigners based on country of birth is due to its unchangeability in time (in contrast to the citizenship) better, the results for the Czech Republic cannot be considered to be reliable. Besides the problems in data sources the analysis showed other interesting findings. Data on births showed significant differences in homogeneity of parents' citizenship – Slovaks, Ukrainians or Russians constituted, by time of giving a birth, often couple with partner of other citizenship (almost in half cases), while Vietnamese parents were more homogenous (three quarters of all births with at least one Vietnamese parent had both parents Vietnamese). Total fertility rate (TFR) of women with foreign citizenship for period of 2012-2015 stood at 1.36 children, while it was 1.50 for all women of the CR. But lower TFR was not true for Vietnamese and Slovaks, which TFR reached almost 2.0, slightly above 1.7 children respectively. On the contrary, the women with the citizenship of Ukraine, Russia and Germany showed TFR significantly below-average (1.1 for Ukrainians and Russians and little above 0.6 for Germans). The mortality analysis was partly problematic due to low number of deaths with other than Czech citizenship (while the numbers of deaths with foreign country of birth were ten times higher). According to recorded data, the life expectancy of foreign population was higher than for total population, for men approx. by 12 years and 7 years for women, and was very similar for both sexes. Foreigners were most frequent in marriage statistics, where marriages with foreigner represented one tenth. But the results about marriage rates were to some extent influenced (overestimated) by data processing methodology, when both spouses were considered to have registered residence in the CR but it may not be always true (e.g. in case of British grooms). The second issue is missing information of marriages entering into abroad in those cases where none of spouses was Czech citizens. This lead to underestimation of marriage rates calculated from the official statistics (mainly the case of Vietnamese). To conclude, it can be said that reproductive behavior of foreigners residing in the CR is in general lower intensity than of the total population. However, there are significant differences among foreigners of different citizenship (and country of birth). As very specific group can be considered mainly Vietnamese, who reproduced very often within community, had a relative high fertility and low mortality and highly probably entered into marriage outside Czech Republic. The latter can be concluded from their low marriage rate registered in the CR and not high share of children born outside marriage.

Kontakty

Terezie Štyglerová
Český statistický úřad
Na Padesátém 81, 100 82 Praha 10
terezie.styglerova@czso.cz

Michaela Němečková
Český statistický úřad
Na Padesátém 81, 100 82 Praha 10
michaela.nemeckova@czso.cz